

Φωτογραφία του Κυβερνείου από την «Εστία» (τέυχος Ιουλ.-Δεκ. 1890).

Συμβολές στην ιστορία της κτιριοδομίας της καποδιστριακής εποχής

Κατασκευές κτιρίων στο Ναύπλιο Η κατοικία του Καποδίστρια και το «Παλάτιον» ή «Κυβερνείον»

Μέρος Β'

Με τα τεκμήρια που έχουμε εντοπίσει στα Γ.Α.Κ. είμαστε, πλέον, σε θέση να δώσουμε ακριβή στοιχεία για το λεγόμενο «Παλάτιον» ή «Κυβερνείον» ή «Ανάκτορον» (όπως αποκλήθηκε αργότερα, διότι εκεί κατοίκησε ο Όθωνας όσο παρέμεινε στο Ναύπλιο), έδρα του Προέδρου του κράτους, με τις υπηρεσίες του, ολιγάνθρωπες πάντως, και το αρχείο του, και που χρησιμοποιείτο και ως κατοικία του, λαμβάνοντας, πάντως, υπόψη και όσα αναφέρει ο Λαμπρινίδης για τον πρώην τουρκικό τεκέ. Ας αρχίσουμε, όμως, από τις δημοσιευμένες πηγές. Ο Αλέξ. Ρ. Ραγκαβής αναφέρει τα εξής στα «Απομνημονιώματα» του³²:

«Εγώ δ' έμεινα μόνος εν Ναυπλίω. Η κοινωνία ην εκεί τότε έτι εις την στοιχειώδη-στάτην αυτής κατάστασιν. Ο Κυβερνήτης, άγαμος, αστηρός τα ήθη, όλος εις την εκτέλεσιν των μεγάλων αυτού καθη-κόντων αφιερωμένος, κατώκει, άνευ επι-

δείξεως και πολυτελείας, ως ο απλού-στερος των ιδιωτών, την λιτήν οικίαν, ήτις δι' αυτόν υκοδομήθη εις μίαν των πλατειών της πόλεως και ουδέποτε εν αυτή εδέχθη τις συνααστροφή. Η μόνη του δ' αναψυχή ην επί τινα καιρόν να μεταβαίη πάσαν εσπέραν εις την οικίαν του προ ολίγου και αυτού αφιχθέντος Κωνσταντίνου του Καρατζά, υιού του πρώην ηγεμόνος της Μολδαβίας Ιωάννου, και να συνδιαλέγηται μετά της ευφυσάς, εν Παρισίοις ανατραφείσης, και όλως Ευρωπαϊκούς εχούσης τους τρόπους Κυρίας Καρατζά, το γένος Κοντού εκ Κερκίρας».

Ο Τρύφων Ευαγγελίδης, στην ιστορία του Καποδίστρια³³, αναφέρει λακωνικότερα ότι «ίδρυσε το εν Ναυπλίω κυβερνητικόν ανάκτορον», ενώ ο Λαμπρινίδης, στο κείμενο της τυπωμένης «Ναυπλίας» του, αναφέρει ότι «επανελθών μετά την λήξιν των εργασιών τής εν Άργει Δις των Ελλήνων Εθνοσωλευσίσεως ο Κυβερνήτης εις Ναύπλιον κατέθετο τα θεμέλια του εν τη πόλει Ανακτό-

ρου αυτού κατά την ανατολικοβόρειον άκραν της πόλεως παρά το οπλοστάσιον. Το Ανάκτορον τούτο ανεγερθέν ιδίαις του Κυβερνήτου δαπάναις και διά συνδρομιών των ομογενών συνετελεσθη ταχύτατα»³⁴. Στο χειρόγραφο του έργου του, για δεύτερη έκδοσή του, εντοπίσαμε τα εξής³⁵: «Επανελθών μετά την λήξιν των εργασιών της εν Άργει Δις των Ελλήνων Συνελευσίσεως ο Καποδίστριας κατέθετο τον θεμελίον λίθον τού εν τη πόλει Ανακτόρου αυτού κατά την πλατείαν των Τριών Ναυάρχων, προς νότον του Οπλοστασίου, επί ηγηβόδο διωρηθέντος αυτώ υπό της κοινότητος των Ναυπλιέων. Το Ανάκτορον τούτο, απλόν και απέραντον, ιδίαις του Κυβερνήτου δαπάναις και της συνδρομής των εν Ευρώπη ομογενών ανεγερθέν, συνετελεσθη εν βραχυτάτω χρονώ διαστήματι, εγένετο δε αφητηρία ανεγέρσεως πολλών συγχρόνων οικοδομιών, αίτινες εκόσμησαν την ανακαταζόμενην πόλιν». Αργότερα, και διηγουμένος τη δολοφονία του, αναφέρει ότι το πρωί της 27.9.1831 ο Καποδίστριας «εξήλθε των

Ανακτόρων αθωρύβως», και ότι μετά τη δολοφονία το ταριχευμένο σώμα του τοποθετήθηκε στην κεντρική αίθουσα του κτιρίου, όπου για μέρες γινόταν λαϊκό προσκύνημα. Τα σπλάχνα του αναποτέθηκαν στο Αγ. Βήμα του ναού του Αγ. Σπυριδίου, εμπρός από την πόρτα του οποίου δολοφονήθηκε. «Η κηρία του λειψάνου», αναφέρει κατόπιν, «του σοβιδού ανδρός εκ του ανακτόρου αυτού εγένετο την μεσημβρίαν της 18ης Οκτωβρίου 1831, εν εκτάκτω συρροή πλήθους και εν βασιτάτῃ συγκινήσει». Ακολούθως αναφέρει ότι το πρόγραμμα της κηδείας είχε γίνει από τον Θ. Βαλλιάνο, ταγματάρχη του Μηχανικού και «αρχηγόν της εκφοράς», ενώ παραθέτει και το κείμενο του προγράμματος.

Κλείνει το κεφάλαιο αυτό με το ότι στη 1.10 το απόγευμα της 11.10.31 εκτέλεσε ο Γεωρ. Μαυρομάχης, 31 ετών, νεόνυμφος και πατέρας «βέροντος θήλεος», ενώ ο Αυγουστίνος, που διαδέχθηκε τον Κυβερνήτη, παρατήθηκε και έφιγγε παίρνοντας με το λείψανο εκείνου, στις 30.3.1832.

Ανάλογα με αυτά είναι τα αναφερόμενα, για το κτίριο, από νεότερες εγκυκλοπαίδειες, από συγγραφείς σύγχρονους ή και από διπλωματικές εργασίες. Έτσι, στην εγκυκλοπαίδεια του «Πυρσού»³⁶ αναφέρεται ότι επί εποχής Καποδίστρια ιδρύθηκε στο Ναύπλιο «ο ανάκτορον του κυβερνήτου (παλάτιου), όπερ εχρησιμοποιούνταν επί Όθωνος μεν ως ανάκτορον αυτού, εν τοις μεταγενεστέροις δε χρόνοις ως νομαρχία (1829)». Η Σ. Καρούζου, στο «Ναύπλιο»³⁷, αναφέρει για το κτίριο, παραθέτοντας και αποτύπωση της κύριας όψης του από σχέδιο του Α. Κοντόπουλου:

«Στο «Παλατάκι» του Καποδίστρια, ένα από τα παλαιότερα κτίρια του αναπτύχτου κλασικισμού, πέτυχαν το άπλωμα σε μάκρος με τη μικρή απόσταση ανάμεσα στα πατώματα και με μελετημένες αναλογίες ανάμεσα σε ύψη και σε μάκρος. Ένα λαϊκό στοιχείο, η συμπαθητική καμάρα, αντί να παραμεριστεί στη μίαν άκρη, χρησιμοποιήθηκε, όπως και το αέτωμα, για να τονιστεί το κέντρο, με αποτέλεσμα τη συμμετρική αντιστοιχία των μελών. Στο γνωστό πίνακα του HESS, στο Μοναχό (εκ. εξωφύλλου), όπου παρασταίνεται η υποδοχή του Όθωνα στο Ναύπλιο, διακρίνεται καθαρά το αέτωμα, που θα χρησηστευθήκε αργότερα (δεν το δείχνουν οι κατοπινές φωτογραφίες)».

Τέλος, η Όλγα Τραγανού, σε εργασία της³⁸, επαναλαμβάνει όσα αναφέρει ο Λαμπρινιάδης και για το εσωτερικό του κτιρίου, ο Σπ. Μαρκεζίνης, στην «Ιστορία» του, δαιμονιένα αυτά από τον Ross. Άς προχωρήσουμε, όμως, στις ανέκδοτες και άγνωστες αρχαι-

κές αναφορές που εντοπίσαμε προ ετών. Ένα έγγραφο του Εκτάκτου Επιτρόπου Αργολίδας Κων. Ράβου προς τον Καποδίστρια (αρ. 2257, της 12ης Ιουλίου 1829³⁹) μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως καθοδηγητικό για το κτίριο του Κυβερνείου. Το παραθέτουμε ολόκληρο:

«Κατ' αναφοράν του κ. Π. Νοταρά, αιτούντος την αποζημίωσιν του εν Ναυπλίω τόπου του, κειμένου κατά την πλατείαν των Τριών Ναυάρχων, διετάχθη η Δημογεροντία Ναυπλίου και η επί της εκποίησης των εθνικών ακιών επιτροπή ίνα, συμφώνως μετά του κυρίου Νοταρά και του πολιτικού μηχανικού κυρίου Θ. Βαλλιάνου, συμπαραλάβη και δύο από μέρος, (ίσως) καταμετρήσωσι και εκτιμώσωσιν επιτοπίως τον διαληφθέντα τόπον και την εν αυτώ ευρισκομένην ύλην. Και εκτελέσαντες το χρέος τούτο ανέφεραν προς την Έκτακτον Επιτροπήν ταύτην την γενομένην παρ' αυτών εκτίμησιν, της μεν ύλης διά γρόσια 1725, του δε τόπου συνισταμένου από πήχεις τετραγωνικάς 1.134 χιλίας εκατόν τριάκοντα τέσσαρας διά γρόσια είκοσι τρία αρ. 23 εκάστην πήχυν. Εξ αν όλων υπομοσούται η ολική ποσότης, κατά την γενομένην εκτίμησιν της τε ύλης και του τόπου εις γρόσια είκοσιεπτά χιλιάδας οκτακόσια επτά, αρ. 27807. Θέλει δε παρατηρήσει η Σ. Κυβέρνησις ότι δεν επαρρησίασε το πωλητήριον ο κύριος Νοταράς, επί λόγου ότι το άρησεν εις Τρικαλά. Και ένεκα τούτου επέβη η καταμέτρησης του τόπου ήτο δύσκολον να γίνη δια την μετέβαιον των ορίων του από την εν αυτώ οικοδομήν του παλατιου, εβιάσθησαν οι καταμετρηται να οδηγηθήσων από άλλα δύο έγγραφα της επαρχίας Ναυπλίου και της τότε εκπονητικής αρχής, τα οποία τους επαρρησίασεν ο κύριος Νοταράς. Καθυποβάλλονται λοιπόν τα περί τούτου υπ' όψιν της Σ. Κυβερνήσεως, διά να διατάξη τίνι τρόπω και πόθεν εγκρινει διά να γίνη η ζητούμενη αποζημίωσις.»

Από το έγγραφο αυτό γίνεται σαφές ότι το κτίριο του Κυβερνείου είχε ήδη διαμορφωθεί τότε σε «τόπο» που είχε αγοράσεί ο Πανούτσος Νοταράς από την επιτροπή που εκποίησεν «εθνικούς τόπους», δηλαδή οικοπέδα και κτίρια που ανήκαν σε Τούρκους, πριν από την Επανάσταση. Ο Νοταράς ζητούσε, λοιπόν, αποζημίωση για τη χρησιμοποίηση της πρώην ιδιοκτησίας του, όπου διαμορφώθηκε το κτίριο του Κυβερνείου και συγκροτήθηκε επιτροπή εκτιμητική η οποία κατέθεσε το πόρισμα της. Δεν έχουμε βρει μνεία τού αν η Δημογεροντία Ναυπλίου και ομογενείς τυχόν συνέβαλαν για τον σκοπό αυτό και για το κτίριο, οπότε θα μπο-

ρούσαν να επιβεβαιωθούν τα αναφερόμενα από τους συγγραφείς που μνημονούσαμε.

Με άλλο έγγραφο του⁴⁰, της 1.9.1829 προς τον Καποδίστρια, ο Ράβος τον συμβουλεύει να μη κατοικήσει αμέσως το κτίριο μετά την αποπεράτωση του, ώστε να αποφύγει την υγρασία. Τον Οκτώβριο του 1829 ένας αγιογράφος, ο ιερομόναχος Στέφανος (με δυσανάγνωστο επίσημο) από την Πάρο, έστειλε επιστολή με την οποία τον πληροφορούσε ότι είχε ετοιμάσει τις εικόνες που εκείνος του είχε ζητήσει («Τότε που με ανέφερες και εξήγησες εξ εμού αγίας και ιεράς να ιστορίωυ εικόνας, διά το μύτερον παλάτιον»). Ο χειμώνας, όμως, όπως γράφει, τα ηγραιάει και «της θαλάσσης το επικίνδυνον» τον εμπόδιζαν να του τις προσφέρει ο ίδιος, γι' αυτό και του ζητούσε: «Διόρισον ποίαν ώραν και ημεραν θέλεις να έλθωσι εις το μύτερον Παλάτιον»⁴¹. Τον ίδιο μήνα περνώει από το Ναύπλιο ο Τ. Abercromby Traut, που στο βιβλίο του⁴² αναφέρει για το κτίριο:

«and a respectable mansion has been erected for the president». Τον Ιανουάριο του 1830 ο Βιάρος Καποδίστριας, Γραμματέας (Υπουργός) επί των Στρατιωτικών και των Ναυτικών, απευθύνει έγγραφο στον Κυβερνήτη με το τελικό λογαριασμό εξόδων για το Κυβερνείο⁴³. Γράφει ο Βιάρος: «Κατά την προφορικάν διαταγήν της Υ.Ε. παρέλαβα από τον Στρατηγόν Κον Πίτσα τον λογαριασμόν των εξόδων διά την οικοδομήν της οικίας προς χρησην της Κυβερνήσεως.

Ο λογαριασμός ούτος είναι καταστρωμένος εις βιβλίον εκ φύλλων 32 και με πίστον ακρίβαιαν και ο Στρατηγός μ' έπρότεινε εις έκαστον τα αποδεικτικά πάσης περιόδου.

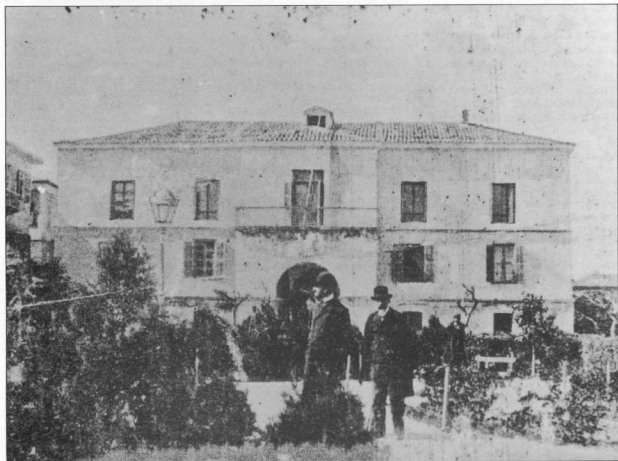
Με παρέδωκεν έκαστα τα σκεύη αγορασθέντα εις Μάλτα, τα οποία φυλάττει, εις την διαταγήν σας.

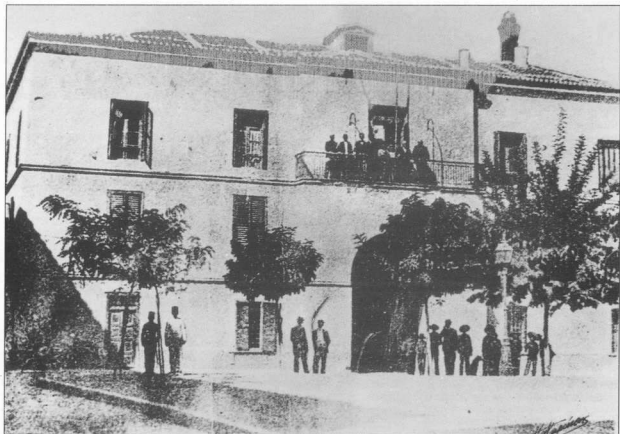
Κατ' αυτών τον λογαριασμόν οφειλόνται εις τον Στρατηγόν εις αποπληρωμήν γρόσια 159.20. Διά την εξοφλήσιν αυτού περμένω τας διαταγας σας.»

Το «Παλάτιον» μνημονεύεται μετά από ένα μήνα, με ολοκληρωμένο κτίριο, και σε άρθρο της «Εθνικής Εφημερίδος»⁴⁴ («το Λεγόμενον παλάτιον εις νέαν πλατείαν των Τριών Ναυάρχων»), ενώ έπειτα από λίγες μέρες ο υπασπιστής του Πίτσα Ιω. Κένδερ στέλνει στον Βιάρο τα αποδεικτικά «της αγοράς κάθε ύλης οπου ηγοράσαμεν

Φωτογραφίες του Κυβερνείου, κατά την πρώτη εικοσαετία του αιώνα, από τον Παν. Μαζαράκη (1886-1972). Γραμματέας της Εισαγγελίας Εφετών στο Ναύπλιο, το 1916 αγόρασε την πρώτη «Κόντακ» στην πόλη και τράβηξε σειρά ιστορικών, πια, φωτογραφιών. Στο δεξιό μέρος (5) το κτίριο του Οπλοστασίου.

Φωτογραφία του Κυβερνείου που είχε δημοσιευθεί στο «Argolis», του Lehman (1937).

διά την κατασκευή του παλατιού, ομού και των μαρτύρων όπου εις αυτό εδουλεύσαντο⁴⁵. Στις 10 Ιουνίου 1830 ο Joseph Michaud, με τον Γάλλο πρεσβευτή Ρουαν, επισκέπτονται τον Καποδίστρια, και ο ίδιος ο Michaud δίδει την εξής ενδιάφευρα περιγραφή του κτιρίου⁴⁶:

«Αφ' ου διεσχίσσαμεν μίαν ερημικήν οδόν, εισήλθον εις μίαν οικίαν της οποίας το εξωτερικόν δεν έχει τίποτε το ιδιαίτον. Δεν ενθυμούμαι μάλιστα να είδα ούτε καν ένα φρουρόν εις την εισόδον. Δηλήθως από ένα διάδρομον στενόν και σκοτεινόν και ανελέητος μίαν ξύλινην κλίμακα εφθάσαμεν εις ένα αντίθαλαμον όπου δεν υπήρχε κανείς. Μία τούτον μεγάλη απόληξ μου ενεδίωξε και από τας αρχαίας σκαπείας της Ελλάδος και, αν είσθε εκεί, θα εννοήσατε ότι επήγαινα να επισκεφθώ τον Φωκίωνα ή κάποιον σταυρικό φιλόσοφον.

Ο Κυβερνήτης μός υπεδέχθη εις μίαν αρκετά ευρείαν αίθυσαν, όπου το φως εισβάλλει πανταχού και της οποίας ο ήλιος είναι, ούτως επείν, το μόνον στόλιμα. Δεν υπάρχουν άλλα έπιπλα παρά εις σφάρα κυκλωτέρης και εν είδος γραφείου όπου εργάζεται ο Κυβερνήτης».

Από την εποχή εκείνη και για ένα χρόνο το κτίριον μνημονεύεται σε διάφορα δημοσιεύματα της «Γενικής Εφημερίδος»⁴⁷.

Μετά από αυτά μπορούμε να προσεγγίσουμε εγγύτερα το κτίριο, την προιστορία του και λεπτομέρειες της κατασκευής του. Ορισμένα έγγραφα από τα Γ.Α.Κ. μας παρέχουν ουσιαστικές πληροφορίες. Πρώτα, μία αναφορά Τούρκου προς τον Καποδίστρια, γραμμένη στο Ναύπλιο, στις 18 Φεβρουαρίου 1831, σε γλώσσα ελληνική (μεταγλωττισμένη από τον Ισοφύ). Παραθέτουμε το κείμενό της⁴⁸:

«Ο υποφαινόμενος Οθωμανός, τόνομα Ισής αγάς Μοσκόβ Χουσεϊν γούλου, ειράνη γέννημα και θρέμμα Ναυπλιος. Εκ πρώτων είχαν ενταυθα οσητήα και εργαστήρια ιδιόκτητα, και το χωρίον Περγόβα [Σ.Σ. το μέχρι πριν από λίγα χρόνια Βαρδουβάς] με όλην την γην του. Ότε παρεδώσαντο το Ναυπλιον προς τους Έλληνας, εκ της κινήτης περιουσίας μας μέρος εχάρισα προς τους επιστάτας διαυριμένους παρά των τότε ελληνικών όπλων. Και το πλείστον είχα κρυμμένον μέσο εις το οσητήριον μου επί ελπίδι μεταπολεύσεως. Αφ' ου παρεδώσαντο το Ναυπλιον, επίγγαμιν εις την Σμύρνην, εκεί όσοι είχαν κρημάτα ή τέχνους επεχειρίσθησαν έργα. Ενώ δε στερομένους και από ενός και του άλλου, έβραζα ζώνη δυσχερατήται. Τώρα δε μαθών υπό φήμην κραταίνην την δικαιοσπετήα και φιλάδριμτον διοικιστήν της υμετέρας εξοχότητος, εκίνησα επιτήδες και ήλθον εδώ, ή να εύρω τας κρυμμένας μου κινή-

τάς περιουσίας, ή να λάβω μίαν φιλόδριμτων βοήθειαν της υμετέρας εξοχότητος, εις απάντην των δεινών μου. Ελθών εδώ, εύρον τας μεν κινήτας περιουσίας ευρημένες προ χρόνων και σφετερισμένες παρά του Αρχηγού Δημητρίου Κολιοπούλου, και εν τω οσητήριον μου μεταποιημένον εις παλαιοτον του Κυβερνήτου της Ελλάδος (διά το δεύτερον εχάρην παρά πολύ). [Σ.Σ. η υπογραφήσθη δική μου.]

Ες τούτην λοιπόν κατάστασιν ευρισκόμενος και διάβαινον προσήπττα εις το έλος και την φιλανθρωπίαν της υμετέρας μεγαλοπρεπειας, παρακαλών βερούμεις να ευαρστηθήτε, ή να μοι δοθούν μέρος των όσων είχαν κρυμμένα και τα εύρον ο Αρχηγός Κολιοπούλος, ή μία χρηματικην βοήθειαν παρά της Σ. Κυβερνήσεως, Εξοχώτατε, προσέφυγον κέκτης εις την εστίαν την καποδιστριακήν, σίωστα, ελεήσατε, και κάμπετε και εμέ κήρυκα μεγαλοφρονότατον φιλανθρωπίως απαράμιλλου. Υποσημειούμαι δε με βεβαίως ελπίδας, και σεβας βαθύ».

Τα στοιχεία της αναφοράς μός φαίνονται αεζόπιστα. Δεν διασταυρώνονται ρητά, σε όλη την έκτασή τους, με όσα εντοπίσαμε και παραθέσαμε προηγουμένως. Όμως θα ήταν εύκολα ελέγξιμα από την καποδιστριακή διοίκηση, ενώ το διάβημα του Ισής αγά δεν είναι ασυνήθες (στο άρθρο μας για το «Καλλέργειο» παραθέσαμε ανάλογο έγγραφο, που κατά σύμπτωση αφορούσε την έκταση όπου εκείνο οικοδομήθηκε στο Άργος). Δυστυχώς, τα επόμενα έγγραφα, στα οποία θα αναφερθούμε, αυστηρά υπηρεσιακής φύσεως, δεν παρέχουν την παραμικρή άμεση ή έμμεση πληροφορία για το θέμα αυτό. Παρέχουν, όμως, άλλα ακριβέστατα στοιχεία, και μάλιστα το όνομα του αρχιτέκτονα του κτιρίου, του **Πασκουάλε Ιππολίτι**, από τη Νεάπολη της Ιταλίας. Πρόκειται για τέσσερα έγγραφα, που συνόδευαν αναφορά του στρατηγού Gerard, αρχηγού τότε του Τακτικού Στρατού, προς τον Καποδίστρια, ακριβώς είκοσι έξι μέρες πριν από τη δολοφονία του⁴⁹. Ο Ιππολίτι υποβάλλει παραίτησή (στα ιταλικά), την οποία διαβιβάζει με το έγγραφό του ο Gerard, που πλέκει το εγκώμιό του και ζητά να του δοθεί κάποια αποζημίωση για τις ερρασιές τις οποίες προσέφερε. Συνημμένα στέλνει δύο αναφορές του Ολλανδού βαρόνου ντε Σάουμπουργκ, τότε επικεφαλής του Μηχανικού (στα γαλλικά), που ζητά τόσο από τον ίδιο τον Gerard όσο και από τον Καποδίστρια να μη γίνει δεκτή η παραίτησή διότι

θα στερηθούν άριστο αξιωματικό, ακούραστο και με ζήλο. Το τέταρτο έγγραφο είναι βεβαίωση, στα γαλλικά, του αξιωματικού του μηχανικού Θ. Βαλλιάνου, της οποίας δίνουμε την πλήρη μετάφραση: «Πιστοποιώ ότι είχα τον κύριο Pascale (sic) Ippoliti υποζωμιακό στο επιτελείο του Μηχανικού, όσι χρησιμοποίητο από τον Στρατηγό Πλάω ως αρχιτέκτονας στην κατασκευή του Παλαιού της Α.Ε. της Προεδρίας (sic) της Ελλάδας, και ότι παρέμεινε να κατευθύνει τις εργασίες, από την αρχή ως το τέλος, δηλαδή από τον μήνα Μάρτιο 1829 έως τον Δεκέμβριο 1829.

Κατά συνέπεια των όσων και μετά από αίτησή του του παραδόθηκε η παράσταση βεβαίωση».

Ναύπλιο 27 Αυγούστου 1831».

Μπορούμε να σχηματίσουμε, έτσι, μία ακριβή εικόνα για το Κυβερνήσιο του Ναυπλίου, με πολύ ισχυρή πιθανολόγηση ως προς την αρχή του και με βεβαιότητα για τη διαμόρφωσή του, έχοντας υπόψη μας και το φωτογραφικό υλικό που παραθέτουμε. Πρόκειται, αρχικά, για το σπίτι Τούρκου, που αγοράζει με τον περιβάλλοντα χώρο ο Πανούτσος Νοταράς, από τον οποίο αγοράζεται το όλο ακίνητο για τη δημιουργία του Κυβερνησίου ή «Παλαιού της Κυβερνήσεως». Δεν μπορούμε να διακρίψουμε ποιος, τελικά, πλήρωσε την αγορά του ακινήτου αυτού. Το 1829 αρχίζουν και περτώνονται οι εργασιές διαμόρφωσης του κτιρίου, με αρχιτέκτονα τον Ιταλό Πασκουάλε Ιππολίτι, που συμμετείχε σε σχεδιασμούς πόλεων και κτιρίων και στην επίβλεψη δημοσίων έργων, υπηρετώντας στο σώμα του Μηχανικού. Η δαπάνη για το κτίριο, συγκριτικά με εκείνη για άλλα ανάλογα κτίρια, δεν ήταν μεγάλη. Η επίπλυσή του ήταν απεριτή, όπως προφανώς ήθελε ο ίδιος ο Καποδίστριας. Μετά τη δολοφονία του, έγινε εκεί δημοσίο προσκύνημα στη σφοδρό του, υπήρξε η έδρα του διαδόχου και αδελφού του Αυγουστίνου και, όπως θα δούμε, αμέσως μετά χρησιμοποιήθηκε ως ανάκτορο του Όθωνα στο Ναύπλιο, ακόμα και μετά τη μεταφορά της πρωτεύουσας στην Αθήνα. Αργότερα στεγάσας τη Νομαρχία, μέχρι που κάηκε από πυρκαγιά το 1929, ακριβώς εκατό χρόνια μετά τη δημιουργία του. Πριν δούμε σύντομα τις μετέπειτα εξελίξεις, ας αναφέρουμε μία ενδιαφέρουσα περιγραφή του Λουδοβίκου Ροζ⁵⁰:

[Το 1832] «η Κυβερνητική Επιτροπή» συνεδριάζει στο λεγόμενο Παλάτι, ένα ταπεινό διώροφο σπίτι, που είχε κτίσει ο Καποδιστριας και όπου, αργότερα, έμεινε κι ο Βασιλιάς ως τη μετάθεση της πρωτεύουσας στην Αθήνα (...).

«Το τσινο Παλάτι ήταν, όπως επιδόθηκε, ένα εγκάρσιο και μικρό σπίτι. Μόλις διέθετε δύο δωμάτια για τέτοιες περιστάσεις. Ο υπουργός Μαυροκορδάτος οδήγησε τους κυριότερους διπλωματικούς ομίλους στο γαλάζιο δωμάτιο, ενώ προύρισε το κίτρινο δωμάτιο για το προεκκρινό σώμα. Ο φίλος μου ο Φάμπλε ήταν ένας από τους πρώτους που το πρώτο της Πρωτοχρονιάς βρέθηκε στο γαλάζιο δωμάτιο των διπλωματών» [αναφέρεται στην πρωτοχρονιά του 1835, Σ.Σ].

Το 1839, το κτίριο εξακολουθεί να αποκαλείται επίσημα «Βασιλικόν Παλάτιον», ενώ υπάρχει και «οδός Παλατιού»⁵¹. Την ονομασία αυτή την πήρε αμέσως μετά την εγκατάσταση του Όθωνα στο Ναύπλιο⁵², όπως φαίνεται από επίσημη αλληλογραφία του 1833, όπου ο τότε Νομάρχης κάνει λόγο για το «ονταύθα Β. Παλάτιον»⁵³, όπως τριτοειδική παρακείμενο σπιτικό υποχρεώνεται να το εκκενώσει για τις ανάγκες της βασιλικής Αυλής. Το 1834, εφημερίδα του Ναυπλίου το αποκαλεί «τα Ανακτόρια»⁵⁴, ενώ στο βιβλίο του που δημοσιεύεται τον ίδιο χρόνο ο J.-C. Lacour γράφει⁵⁵ ότι «ο κύριος δρόμος, οδηγεί από τον μεγάλο στρατώνια [Σ.Σ. το σημερινό μουσείο Ναυπλίου] στο κτίριο (HOTEL) του Καποδιστρια, σήμερα το μικρό ανάκτορο του βασιλιά».

Το κτίριο μνημονεύεται και από δύο Άγγλους περιηγητές, τον Major Sir Grenville Temple και τον W. Knight⁵⁶. Ο δεύτερος κάνει λόγο για το «ανάκτορο που πρόσφατα κατοικήθηκε από τον Όθωνα, και το οποίο είναι ένα κτίριο με πολύ άσχημη όψη («a very mean-looking building»), ενώ ο πρώτος γράφει ότι «στην άλλη πλατεία βρίσκεται το ανάκτορο του βασιλιά, αν τέτοιος όρος μπορεί να εφαρμοστεί για ένα μικρό, ιδιωτικό σπίτι».

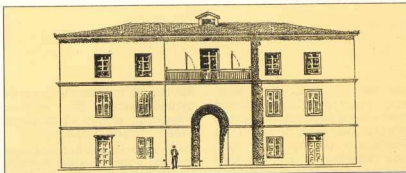
Λίγο αργότερα, το 1842, διαπιστώνεται η ανάγκη επισκευών στους εξωτερικούς τοίχους του κτιρίου⁵⁷, ενώ τον επόμενο χρόνο, από έγγραφο του Αυλαρχείου, γίνεται γνωστό ότι ένας αξιωματικός, ο τότε υπολοχαγός του Πυροβολικού και αργότερα διευθυντής του Βασιλικού Υπογραφείου στην Αθήνα Ι. Καρπούνης, κατοίκησε ένα διάστημα σε αυτό,

«εκ (sic) ιδιαίτερας Βασ. Χάρτης», για να το επιβλέπει, ενώ από τότε αξιωματικός του Μηχανικού έστειλε κάθε μήνα αναφορά στο Αυλαρχείο για την κατάσταση του οικήτηριου⁵⁸. Έως το 1858 βρίσκουμε στοιχεία που δείχνουν ότι το κτίριο διατηρεί το ρόλο του ως ανακτόρου του Όθωνα⁵⁹, μετά την έξωση του οποίου τίθεται το θέμα χρησιμοποίησής του για δημόσιες υπηρεσίες, και συγκεκριμένα το 1866, μετά την έλευση του Γεωργίου Α'⁶⁰. Μεσολαβούν κάποια χρόνια ασάφειας⁶¹, και μόνο το 1884 βρίσκουμε σαφή αναφορά ότι στο κτίριο έχει εγκατασταθεί η Νομαρχία⁶², ενώ τον επόμενο χρόνο ο Μηλιάρης αναφέρει ότι εκεί στεγάζονται, εκτός από τη Νομαρχία, η Εφορία και το Ταχυδρομείο της πόλης⁶³. Στο τέλος, όμως, του αιώνα παρουσιάζεται ως ερείπιο ή και ετοιμόρροπο⁶⁴. Από τότε ως την πυρκαγιά του 1929, που το κατέστρεψε εντελώς, φαίνεται ότι έγιναν επισκευές, αφού τότε στέγαζε τη Νομαρχία, που λειτουργούσε κανονικά στο οίκημα. Η πυρκαγιά ξέσπασε στις 5 το πρωί της Τετάρτης, 16 Οκτωβρίου 1929, και η ειρωνεία είναι ότι πολύ κοντά, στα μέσα Αυγούστου, είχε γίνει μεγάλη επίδειξη πυροσβεστήρων⁶⁵. Το γεγονός προκάλεσε έντονη συγκίνηση σε τοπικό και σε εθνικό επίπεδο⁶⁶ αθηναϊκές εφημερίδες μιλούσαν για εθνική απώλεια, ενώ εκφράζονται έντονα υπόνοιες για εμπρησμό, και η αρχή της πυρκαγιάς εντοπίζεται σε καταστήματα που στεγαζόταν, τότε, στο ισόγειο του κτιρίου⁶⁶. Και αρχίζει σύντομα έντονος διάλογος, που συνεχίζεται άκαρπος... μέχρι σήμερα, για το αν θα πρέπει να ανακατασκευασθεί το κτίριο ή όχι. Στις αρχές Νοεμβρίου τοπική εφημερίδα πληροφορεί ότι έγινε σύσκεψη για την τύχη του όλου θέματος, με εισήγηση τον μηχανικό Αλέξ. Βερδελή, τότε, και μεταπολεμικά βουλευτή Αργολίδας και πολιτευόμενο⁶⁷. Είναι χαρακτηριστικό ότι η έμμεση άρνησή του για ανακατασκευή του κτιρίου και η πρότασή του για οικοδόμηση καινούργιου κτιρίου Νομαρχίας, που θα στεγαζόταν όλες τις δημόσιες υπηρεσίες (η ιδέα του «Διοικητηρίου», διά μέσου ενός αιώνα, επίειώς τις μέρες μας και απειλήσε όλα τα ιστορικά κτίρια του

Άργους και του Ναυπλίου) και θα ανταποκρίνεται σε κανόνες ασφαλείας, φθάνει να στηριχθεί στους... ταξικούς αγώνες:

(Το νέο κτίριο) «δέν να ή απομνημονύμενον προς αποφυγήν ομοίως πυρκαγιάς και προς φρούρησην τούτου, νυν μέλλοινα ότε οδώνονται οι αγώνες των τάξεων».

Ο Αλ. Βερδελής είναι βουλευτής των Φιλελευθέρων. Ο δημοτικός σύμβουλος του Λαϊκού κόμματος Πραξ. Μουτζουρίδης στηρίζει την ιδέα αυτή και προτείνει να καταδαφιστεί το Οπλοστάσιο (πράγμα που έγινε λίγο αργότερα) και στη θέση του να οικοδομηθεί το Διοικητήριο (εκεί, όμως, κτίστηκε τα κτίρια του Γυμνασίου και του Δημοτικού σχολείου). Με την πρόταση συμφώνησαν ο δήμαρχος Κ. Κόκκινος (των Φιλελευθέρων), ο βουλευτής του Λαϊκού κόμματος Ιλ. Μουτζουρίδης και ο πολιτευτής Μηνιαίος (βίσιος του μετέπειτα βουλευτή της «Ν. Δημοκρατίας»). Όμως, τόσο το Δημοτικό Συμβούλιο της πόλης όσο και ο τοπικός Τύπος εμμένον στην ανακατασκευή του Κυβερνείου⁶⁸. Το 1933, πάντως, προκηρύσσεται δημοπρασία για εκποίηση του «οικήτεδου» του Κυβερνείου, πράγμα που προκαλεί την ομόφωνη, πλέον, αντίδραση Δημοτικού Συμβουλίου και Δημάρχου⁶⁹. Η αντίδραση αυτή φαίνεται ότι προκαλεί την κήρυξη του «οικήτεδου» ως διατηρητέου ιστορικού μνημείου, πέντε μήνες αργότερα⁷⁰. Από όσο γνωρίζω, η κήρυξη αυτή δεν έχει αρθεί μέχρι σήμερα, αλλά και δεν εμπόδιζε να μετατραπεί ο όλος χώρος σε πάρκο. Η Νομαρχία μεταστέγαστηκε, τελικά, σε κτίριο της πλατείας Συντάγματος Ναυπλίου. Περιέργως, και από είχε την ίδια τύχη: κάρη από πυρκαγιά το 1960 και από τότε η Νομαρχία φιλοξενείται σε άθλιο κτίριο, στην είσοδο της πόλης, μακριά από το ιστορικό κέντρο της. Το Δημοτικό Συμβούλιο και ο τότε Νομάρχης Θ. Χαμπήτης προώθησαν από το 1978 την ιδέα να ανακατασκευασθεί το κτίριο του Κυβερνείου, έγινε ο σχετικός θέρουβος στον τοπικό Τύπο, προχώρησαν κάποιες διαδικασίες, και τελικά η όλη υπόθεση βάφτηκε⁷¹: λέγεται ότι αιτία ήταν αντιδράσεις περιοίκων, που δεν ήθελαν να χαλάσει το πάρκο και, ιδίως, να «σκιασθούν» τα σπίτια τους⁷¹.

Η κύρια όψη του Κυβερνείου, σε σχέδιο του Α. Κοντόπουλου (δημοσιεύθηκε από την Σ. Καρούζου στο «Ναύπλιο», 1979).

Σχέδιο της κύριας όψης του Κυβερνείου από τον Wulf Schaefer. Διαφέρει σαφώς από εκείνη των δημοσιευμένων φωτογραφιών. Μήπως πρόκειται για πρόταση αποκατάστασης των όψεων; Με τα αρχικά του W.S. υπάρχει και η χρονολογία 1935. Πιθανόν το σχέδιο να έγινε με βάση τυχόν κρείπια του κτίριου, αν υπήρχαν ακόμα το έτος εκείνο.

Μέρος όψης του Κυβερνείου, σε ταχυδρομικό δελτάριο με ένδειξη εκδόθη τα αρχικά «Φ.Σ.» και χωρίς τυπωμένη χρονολογία. Τέθηκε στη διάθεση μου, για το άρθρο αυτό, από την κ. Μάρω Αδαμή.

32. Αθήνα, 1894, σελ. 255.

33. Αθήνα, 1894, σελ. 181.

34. Πρωτοεκδόθηκε το 1898. Χρησιμοποίησα εδώ την τρίτη έκδοση (Ναύπλιο, 1975), σελ. 284· βλ. και σημ. 1, στη σελ. 332.

35. Σελ. αντίστοιχα 310, 335 και 352.

36. Λήμια «Ναύπλιον», 1932.

37. Έκδοση της Εμπορικής Τράπεζας της Ελλάδος, 1979. Η ίδια, στο ξεχασμένο, σημαντικό και πάντως αμφιλεγόμενο άρθρο της «Το τέλος της φοινικιάς» (στη «Νέα Εστία», της 1.4.1943, με βάση κείμενο της του 1936), γράφει επίσης: «Το «Παλατάκι» του Καποδιστρια στ' Ανάβλι, που κάπκε εδώ και λίγα χρόνια, μαζί με το περιεχόμενό του, το πολυτίμο αρχείο, στάθηκε ένα από τα πρώτα κρατικά κλασικιστικά κτίρια. Ο νέος ρυθμός δεν εκφράζεται εδώ με κολώνες ή με άλλα αρχιτεκτονικά μέλη, αλλά με την καθαρότητα στα περιγράμματα, με τον αδρό χωρισμό κάθε πατώματος, και με τον τρισμίο της οριζόντιας γραμμής. Αντί να ψώνεται κάθετα, όπως τα στενωμάκια σπία της Τουρκοκρατίας, τραβιέει σε πλάτος, χαμηλώνει και απλώνεται. Σαν εισαγωγή στην πρόσοψη του, αλλά και σα συμπλήρωμα της απλής αρχιτεκτονικής του, υψώθηκαν στην απέναντί του πλατεία μια ομάδα φοινικιάς, που έβλεπε κανείς έως τελευταία μπροστά στο κενό που είχε αφήσει το Παλατάκι. Ήταν ακόμη οι φοινικιές αυτές ένα τόπος επισμητήτης στο χτίριο, ένα γιορταστικό στολίδι».

38. «Το Ναύπλιο από τον 13ο αιώνα ως σήμερα», Τμήμα Ε' Αρχιτεκτονών, 1974.

39. ΓΑΚ, Γεν. Γραμμ., φ. 209 β.

40. Αναφέρεται από τον Ατ. Βακαλόπουλο στην «Ιστορία του νέου Ελληνισμού», τόμος Βος, σελ. 252.

41. ΓΑΚ, Γεν. Γραμμ., φ. 224.

42. «Narrative of a Journey through Greece in 1830», Λονδίνο 1830, σελ. 142-143.

43. ΓΑΚ, Γραμμ. Στρ. και Ναυτ., φ. 12, με άλλα δύο συναφή έγγραφα.

44. Της 22.2.1830, σελ. 64.

45. ΓΑΚ, Γραμμ. Στρ. και Ναυτ., φ. 22.

46. Στο έργο του Κ. Καιροφύλα, «Ο Καποδιστριας και οι Γάλλοι περιηγητές», έκδοση «Φιλολογικού Ν. Κόσμου», στο κουτί 59 του Αρχείου Βλαχογιάννη, των ΓΑΚ.

47. Έτσι, στα φύλλα της 10.12.1830 (σελ. 456), της 10.1.1831 (εμπρός σελίδα), της 29.4.1831 (σελ. 178) το αποκαλεί «παλάτιον της Κυβερνήσεως», της 20.5.1831 (εμπρός σελίδα, αρ. 211) η ίδια ονομασία) και της 14.10.1831 (σελ. 79, άρθρο υπό τον τίτλο «εγχώριοι ειδήσεις», που αρχίζει με τα εξής: «Είς εν των δωμάτων του παλατίου της Κυβερνήσεως, λαμπρώ και πενήθμως κεκοσμημένου, εξετέθη ήδη η λάρναξ ή φέροσμα τον νεκρών της Α.Ε. του μακαρίτην»).

48. Η Ελ. Κοϊκού, στο άρθρο της «Ο ανέκδοτος κατάλογος των υπαρχόντων του Κυβερνήσιου Ιω. Καποδιστριας» («Δελτίον Ιστ. και Εθν. Εταιρείας της Ελλάδος», τόμ. ΙΕ', 1961), δημοσιεύει σε μετάφραση το γαλλικό χειρόγραφο, που βρίσκεται στο Καποδιστριακό Αρχείο της Κέρκυρας, όπου το κτίριο αποκαλείται «ανάκτορο».

48. ΓΑΚ, Αρχ. Βλαχ., Γεν. Γραμμ., φ. 91.

49. ΓΑΚ, Γραμμ. Στρ. και Ναυτ., φ. 108.

50. Βερολίνο, 1863. Το απόσπασμα από τη μετάφραση στα ελληνικά «Αναμνήσεις και ανταποκρίσεις από την Ελλάδα (1832-1833)», του Α. Σπηλιού, Τολίδης, 1976.

51. Ναύπλιο, Αρχείο Αργολίδας, Δημοσίευση Ναυπλίου 1839, αρ. 165, «διακρίσεις» για σπία και στοιχεία Δ.

Παλατεζόπουλου.

52. Βλ. σχετικά Λαμπρινιώδη, Γ' έκδ., σελ. 312 και 315.

53. Βλ. διάφορα έγγραφα στα ΓΑΚ, Οικονομ., φ. 329, 336, 338 και 358.

54. «Ο Σωτήρ», 28.1.1834, στη στήλη των ειδήσεων· το ίδιο και στο φύλλο του της 31.1.1835, στη στήλη «Εσωτερικά».

55. Στο «Excursions en Grèce», Παρίσι 1834, σελ. 123.

56. Το Temple από το έργο του «Travels in Greece and Turkey», Λονδίνο, τόμος 1, 1843, σελ. 35 (για επίσκεψη του το 1834), και του Knight (από επίσκεψη του το 1838) από το έργο του «Oriental outlines» (Λονδίνο 1839).

Την ίδια εποχή, βρίσκουμε στην «Αποθήκη των ωφελίμων γνώσεων» (αρ. 94, Οκτ. 1844) μνεία του «Βασιλικού Παλατίου» (σελ. 149).

57. ΓΑΚ, Οθωνικά, Μ Γ' 1, α1, φ. 35.

58. Ίδια παραπομπή.

59. Ο πρίγκιπας Αδαλβέρτος, αδελφός

Η ιδιωματική επιγραφή στο Κυβερνείο. Διασώθηκε μετά την πυρκαγιά και σήμερα βρίσκεται στη δημόσια βιβλιοθήκη του Ναυπλίου «Παλαμίδης».

ΟΡΟΙ ΣΥΛΛΟΓΗΣ

Έν Ναυπλίον..... δραχ. 50
Έν Ιασθ' Ελλάδα > 60
Έξωτερικόν..... Δολ. 3

ΣΥΛΛΟΓΗ ΠΡΟΒΛΗΤΕΑ

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τραπέζι Θανάσι Θυσιαστικής

ΣΥΝΤΑΓΜΑ

ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΔΙΚΑΣΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΕΙΣΗΓΗΣΕΩΝ

ΕΡΕΥΡΑΚΕ
ΚΑΤ. ΕΛ. ΤΣΟΛΩΡΟΣ

Διονυσίου & Ήλικου
ΕΤΥΑ. Ν. ΚΡΕΤΙΤΟΥΔΑΣ

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΘΕΩΡΗΣΙΣ

ΤΟ ΠΑΛΑΤΙ ΑΝΕΤΕΦΘΡΟΝ

Ο βασιλεύς Αλέξος τού καίνουτος... Ο βασιλεύς Αλέξος τού καίνουτος...

ΒΑΛΚΑΝΙΚΑ ΟΡΙΑΤΑ

ΑΥΟΜΑΤΙΑ

Τού λόγου μου... Τού λόγου μου...

Ο κόσμος μου... Ο κόσμος μου...

Μέλιος μου... Μέλιος μου...

ΕΣΤΙΝ ΠΑΛΑΜΑΣ

ΒΑΛΚΑΝΙΚΑ ΟΡΙΑΤΑ

Ναύαρος, διασφηνεται... Ναύαρος, διασφηνεται...

ΣΥΛΛΟΓΑΝΤΙΑΙ

Μην κινώμεθα... Μην κινώμεθα...

Οι βαρσι μαρτυροί... Οι βαρσι μαρτυροί...

Μην κινώμεθα... Μην κινώμεθα...

Τίποτε δεν είνε... Τίποτε δεν είνε...

Ο άνθρωπος... Ο άνθρωπος...

Κύριο άρθρο τοπικής εφημερίδας μετά την πυρκαγιά. Το τμήμα του Δημοτικού Συμβουλίου Ναυπλίου, για την αποτροπή εκποίησης του χώρου του Κυβερνείου.

του Θέβαινα, εκεί καταλίθει (βλ. εφημ. «Ο Έλληνα», φ. 9, τ. 7.3.1858, σελ. 2, στ. 3). Ο Θέβαινος επισκέπτεται το Ναυπλίον, στις 23 Φεβρουαρίου έως τις 3 Μαρτίου. 60. Η εφημερίδα του Ναυπλίου «Αργολίς» (φ. 36, της 30.4.1866) αφιερωμένη κύριο άρθρο της, με φερόμια τα σχέδια για ανέγερση ανακτορίου του Γεωργίου Α' στην Τριπολίη και τις προτάσεις για μετατροπή του Κυβερνείου σε κτίριο γραφείων δημόσιας υπηρεσίας. Σε επόμενο φύλλο της (αρ. 39, της 6.6.1866) επιτίθειται, πλέον, ανούσιτα στον υπουργό Οικονομικών για τη σχετική πρόταση. 61. Ο Jerningham, το 1873, περιγράφει διεξίωση που έγινε στη Νομαρχία το 1870, δίχως να αναφέρει το κτίριο της. Στο «Ανάκτορον» αναφέρεται και ο «Οδηγός της Ελλάδος», το 1875 (σελ. 260 και 261). Δίχως να προσδιορίζει την τότε χρήση του κτίριου, ενώ ο Η. Belle, στο έργο του «Trois années en Grèce» (Παρίσι 1881), αναφέρεται στο «ανάκτορον της Κυβερνήσεως που έκτισε ο Καποδίστριας» (σελ. 273). 62. Εφημερίδα «Πρόδος» του Ναυπλίου, περίοδος Β', φ. 4, της 15.10.1884. 63. Στη «Γεωγραφία» του για την Αργολοκορινθία (σελ. 72). 64. Ο Gabriel Thomas, στο έργο του «Etudes sur la Grèce» (Παρίσι 1895), γράφει «L'ancien palais du gouvernement provisoire, presque une maison» (σελ. 180), ενώ στην εφημερίδα «Ακρόπολις», της 31.5.1899 (σελ. 2, στ. 6), αναφέρονται τα εξής: «Το ιστορικό κτίριον, όπου νυν η Νομαρχία, και το οποίον άλλοτε χρησιμοποιήσεν ως ανάκτορον του Βασιλέως Θέβαινου, εξήτασεν ο Βασιλεύς μετ' ενδιαφέροντος Ο κ. Νομαρχήγος παρέστειν εις τον Βασιλέα ότο κτίριον είναι ετοιμόδορον. Ο Βασιλεύς εξέτασεν την ζωήσαν λυτήν Του διά ταύτα και σχεδόν γνανάκτησεν

επιών ότι πρέπει να ληφθώσι σύντομα μέτρα δια της επισκευής του». Ο Γεώργιος Α' είχε επισκεφθεί το Ναυπλίον με την ευκαιρία της Α' Πανελληνίας Γεωργοκτηνοτροφικής Έκθεσης, που είχε οργανωθεί στο προαύτιον των Στρατών Καποδίστρια στο Άργος. 65. Εφημερίδα Ναυπλίου «Σύνταγμα», φ. 1588, της 18.8.1929. 66. Το «Σύνταγμα», στις 27.10.29, δημοσιεύει κύριο άρθρο με τον τίτλο «Ταχίστα ανοικοδόμησις», όπου υποστηρίζεται ότι όλα οι σύλλογοι και οι δημόσιες πρέπει να κινητοποιηθούν για την ανακατασκευή του κτίριου. Από τις αθηναϊκές εφημερίδες, στο «Έθνος» της 16.10.29 δίδεται η πληροφορία ότι στο ισόγειο στεγαζόταν το Βιβλιοχαρτοπωλείο Χριστοπόπουλου, ενώ στο φύλλο της επομένης δίδεται η πολύ σημαντική πληροφορία ότι το κτίριο καιγόταν ακόμα, ενώ καταστράφηκαν και τα αρχαία του Καποδίστρια στη Νομαρχία. Η ίδια πληροφορία περνάει και στην «Καθημερινή» της ίδιας μέρας. Η «Πρωία» της ίδιας μέρας επιτίθειται έντονα κατά της ιστορικής αμνησίας και του αμερίμνου της εποχής, ενώ στις 19 Οκτωβρίου θίγει το θέμα της καταστροφής του αρχείου, υποστηρίζει ότι τα έγγραφα θα είχαν... τοπικό ενδιαφέρον και υπογραμμίζει ότι τα γενικά ενδιαφέρον βρισκόνται ήδη στα ΓΑΚ... Σε άλλο άρθρο, την ίδια μέρα, εκφράζονται υπόνους εμνηροσμού (που στις 17.10 είχε αποκλεισθεί) και σπληνείται η παραμόρφωση του Ναυπλίου, μεταξύ άλλων και η κατεδάφιση της Πύλης της Ήραδος. Για την καταστροφή του καποδιστριακού αρχείου επιμένει και το «Ελευθερον Βήμα» της 18 Οκτωβρίου, που την προηγούμενη έθετε το θέμα της ελλείψεως πυροσβεστικής υπηρεσίας στους Δήμους. Η «Βραδυνή» της

16.10 δίδει και αυτή μεγάλη έκταση στο γεγονός, ενώ στις 18.10 επανέρχεται με ειδικό σχόλιο και καυτηρίαζει την αδράφεια του κράτους για τα ιστορικά κτίρια. Η «Έστια» της 16.10 δίδει και αυτή έκταση στο γεγονός και αναφέρει στην καταστροφή των αρχείων, ενώ το «Εμπρός» της 17.10 πληροφορεί ότι η μεριά άρχισε από το ισόγειο και χαρακίριζε την αποσφένωση του κτίριου ως εθνική απώλεια. 67. «Σύνταγμα» της 17.11.29, για τη σύγκληση που έγινε στις 3 Νοεμβρίου, της μέρας που η ίδια εφημερίδα δημοσιεύει, πλέον, άρθρο για την ανακατασκευή του κτίριου. 68. Βλ. «Ναυπλιακή Ηχώ» της 1.1.1930, Αργότερα, στα φύλλα της 3 και 17 Αυγούστου, πληροφορεί για την αναβολή ανεργώσεως νέου Διοικητικού Μεγάρου, οπότε απαντά ο Α.Α. Βερδής με το επιχείρημα ότι το έργο εντάσσεται σε γενικότερο πρόγραμμα. 69. Δημοσιεύεται στη «Ναυπλιακή Ηχώ» της 3.12.1933. 70. ΦΕΚ Α', αρ. 165, της 19.5.1934, απόφαση Υπουργού Παιδείας Ι. Μακρόπουλου, και προεδρικό διάταγμα της 14.5.1934, του Α.Α. Ζαΐμη. 71. Έγχομε στην κατάληξ με σειρά εγγραφών με αποφάσεις του Δημοτικού Συμβουλίου και προτάσεις της Νομαρχίας. Το Κεντρικό Συμβούλιο το τότε ΥΧΟΠ γεινομοδότησε, το 1983, ευνοικά για το θέμα, και τότε το νέο Δημοτικό Συμβούλιο, με Πλειοψηφία του ΠΑΣΟΚ (δημαρχος ο Γιάν. Μελάδης, σύμμερος βουλευτής), πήρε αντίθετη απόφαση και το θέμα «έκλεισε».

Βασίλης Κ. Δωροβίνης

Διηγήτορας - Πολιτικός Επιστήμονας - Ιστορικός